

Stilleven

Binkie Bloemheuvel

Stilleven

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij bv
2026

Copyright © 2026 Binkie Bloemheuvel

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Em. Querido's Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij.

Voor de productie van de boeken van Querido wordt alleen gebruikgemaakt van duurzaam en verantwoord geproduceerd papier.

Omslag Brigitte Slangen

Omslagbeeld Alice Wellinger, fragment uit *The Spoon*

Foto auteur Ronald Hoeben

Binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk

ISBN 978 90 253 1971 7 / NUR 301

www.querido.nl

Voor mijn moeder – altijd samen

*They say that 'home is where the heart is'. I think it
is where the house is, and the adjacent buildings.*

Emily Dickinson

Ik was vergroeid met mijn ouderlijk huis, zoals klimop zich met kleine hechtwortels vastklemmt aan een gevel. Ik woonde er niet meer, maar ik kwam er nog regelmatig. Ik kon maar moeilijk loskomen van mijn ouders en de katten. En de afgelopen maanden had ik aan de eettafel mijn masterscriptie kunstgeschiedenis geschreven. Nu hing op het raam een kartonnen driehoek met de tekst TE KOOP.

Het huis was een bovenverdieping met een zolder, een pijpenla van drie smalle ramen breed. Mijn vader had de verdieping optisch gecorrigeerd met plinten, waardoor de krappe, scheve ruimte enigszins in evenwicht leek. Maar als je een muntje op de vloer liet vallen, bevestigde de zwaartekracht nog steeds het tegendeel.

In de woonkamer stond een zwarte schouw met een

spiegel; daartegenover een doorgezakte bank met een klein tv'tje op een Perzisch tapijt. De ruimte liep over in de eetkamer, waar een bruine houten eettafel stond die bedolven was onder stapels post en rekeningen. Boven de tafel hing een Deense designlamp met drie fittingen, waarvan er nog maar één werkte. In de hoek stond een zwarte gaskachel, overbodig geworden door de komst van centrale verwarming, toch bleef hij in de kamer staan als een objet trouvé.

In een uitbouw was een piepklein retro Bruynzeel-keukentje met een granito aanrecht, keukenkastjes in avocadokleur, plakkerig linoleum en keukengerei dat aan haken hing. In een hoekje stonden lege flessen die nooit naar de glasbak werden gebracht. Tegenover het stenen aanrecht had mijn vader een houten plank gemonteerd van nog geen halve meter; mijn moeder bereidde het eten op dit improvisatorische keukenblad.

De zolder was het verbouwingsproject van mijn vader. In onze slaapkamers had hij vloeren gelegd, luiken vakkundig op maat gemaakt, kasten gebouwd, balken gerestaureerd en alles netjes afgewerkt in frisse witte hoogglans. Toch was het een illusie dat deze verbouwingen orde brachten. De zolder stond vol met gereedschapskisten en gesprokkeld hout. Schoenen lagen op een grote hoop in het ketelhok. Op de overloop puilden kasten uit en lagen zandsculpturen van kattenbakgrit.

Thuis was het een puinhoop, het antwoordapparaat gaf daarvan een sfeerimpressie. Mijn moeder had de boodschap op het bandje ingesproken: 'Hi, we zijn

even niet bereikbaar...’, precies op dat moment hoorde je een boekenkast omvallen. Met een hels kabaal stortten de boeken ter aarde, maar mijn moeder ging stoïcijns verder: ‘...maar we beluisteren deze voicemail regelmatig, dus spreek gerust iets in na de piep.’

De buurt onderging een transformatie van volkswijk naar yuppenbuurt. Onze straat werd onder handen genomen door een projectontwikkelaar. Sociale huurwoningen werden op de vrije markt verkocht. Ons huis was de enige oudbouw die tussen nieuwbouw was ingeklemd. De groenteboer, slager en snackbar werden verdreven door conceptstores die de meest onnodige ideeën verkochten, zoals yoghurt-*tastings*: vijftien verschillende soorten yoghurt in wanstaltige potten. Verdiepingen werden verhuurd voor exorbitante prijzen aan expats. Ons huis was plotseling een fortuin waard.

Mijn moeder droomde van een huis waar de boekenkasten stevig overeind zouden blijven staan, een keuken met een kookeiland – een stabiel fundament. Een plek waar ze opnieuw kon beginnen, zich voorgoed kon ontdoen van troep en chaos. Ze begon een zoektocht op makelaarssites.

We bezochten een aantal huizen die aan de buitenkant karakteristiek waren, maar vanbinnen de esthetiek hadden van een zielloos hotel. Telkens weer vloeren in visgraatmotief, spotjes in plaats van gewone lampen, dezelfde zeefdrukken met abstracte vormen aan de muren, en gangen opgebouwd uit glasplaten in een stalen constructie voor een ruimtelijk gevoel. Een

standaard snackbarmenu bood nog een gevarieerder aanbod. Alles was inwisselbaar; wie woonden hier eigenlijk? Je kon veel van onze inrichting zeggen, maar bij ons werd geleefd.

Mijn moeder had beet op haar huizenjacht: een straat verderop vond ze twee verdiepingen van een statig herenhuis. Het had grote, stevige ruimtes, uitzicht op een park en een spectaculair dakterras.

Alles ging in een sneltreinvaart: ons huis werd gefotografeerd voor de website van de makelaar. Ik had onze katten, een dikke grijze kater en een magere bruine poes, opgesloten, maar de kater wist te ontsnappen. Hij was de trap op gerend en nieuwsgierig bovenaan gaan zitten, waardoor hij parmantig op de verkoopadvertentie stond.

Om te voorkomen dat de katten de kijkdag zouden saboteren, verplaatste ik ze van het oude huis naar het nieuwe. Het was hoogstens tweehonderd meter lopen, maar met twee miauwende katten was het een uitdaging. Het nieuwe huis was net als mijn ouderlijk huis op de derde verdieping. Voorzichtig worstelde ik mezelf door het smalle trapgat in gevecht met de extra ballast van de katten, die een nieuw scala aan geluiden lieten horen.

In een grote, lege woonkamer met schuifdeuren en hoge plafonds zette ik de mandjes neer. Ik klikte de metalen sluiting open. De katten sprongen eruit met verschrikte ogen. Onwennig bewogen ze door de kamer, zwalkend op lage achterpoten.

Een mens schijnt gemiddeld negen keer in zijn leven te verhuizen; geen wonder dat katten negen levens hebben. Katten moet je niet uit hun vertrouwde territorium halen. Ik herinnerde me dat ik ooit had gelezen dat er twee soorten heimwee zijn: hondenheimwee, waarbij je verlangt naar mensen, en kattenheimwee, waarbij je verlangt naar plekken.

Ik wilde helemaal niet weg uit het oude huis; het voelde als een afscheid van mijn jeugd. Binnenkort zou het niet meer mogelijk zijn om terug te keren naar de plek die, ondanks al zijn imperfecties, mijn perfecte mand had gevormd.

Bij thuiskomst ging ik in kleermakerszit op het tapijt zitten, mijn rug leunend tegen de radiator. Naast me hing een mandje waarin de katten ontspannen opgerold lagen, alsof ons avontuur nooit had plaatsgevonden.

Mijn ouders zaten op de bank, druk graaiend in een zak chips. De kamer was gevuld met vertrouwde woonkamergeluiden: het sissende geluid van koolzuur dat zich een weg naar buiten baant uit een blikje cola, het oppervlakkige gelach van een Amerikaanse romcom, het zachte gespin van de katten. Ik haalde opgelucht adem, alles was als vanouds.

‘Er is niemand komen kijken,’ zei mijn moeder teleurgesteld, terwijl ze afwezig kauwde op een knapperig aardappelschijfje en naar de tv staarde.

‘Wat een gedoe, hè?’ zei ik terwijl ik mijn hoofd over de katten boog en ze aaide.

De bel ging plotseling.

‘Gaaf er nog iemand opendoen?’ vroeg mijn moeder, die uit het raam probeerde te kijken om te zien wie er voor de deur stond.

Mijn vader bleef zitten, ook ik verroerde me niet.

‘Laat maar,’ zei ze, terwijl ze de deur achter zich dichttrok om vervolgens drie trappen af te dalen.

Op de gang hoorde ik stemmen die ik niet kende. De deur ging open, en daar stonden een meisje in een colbert en een kokerrokje en een jongen in een nette broek en een overhemd. Ze leken midden twintig, ongeveer even oud als ik.

Het meisje stapte vastberaden op mijn vader af, stak haar hand uit, vervolgens legde ze haar andere hand erop en zei: ‘Jantien, aangenaam.’

De jongen volgde haar en schudde mijn vader stevig de hand: ‘Willem-Jan, aangenaam.’

‘Dat is mijn dochter,’ zei mijn moeder.

Ik wilde opstaan om haar een hand te geven, maar Jantien sprak op een toon alsof ze me een aai over mijn bol gaf: ‘O, wat fijn om nog bij je ouders te wonen.’

‘Ik ben op bezoek,’ zei ik bits, maar ze had zich al van me afgewend en liep met Willem-Jan door het huis.

‘Goh, wat woont u authentiek,’ zei Willem-Jan tegen mijn moeder.

Jantien herhaalde: ‘Ja, echt heel authentiek’, terwijl ze hem een kort afkeurend knikje gaf.

‘Een visgraatvloer en wat spotjes doen wonderen,’ hoorde ik hem tegen haar zeggen.

‘Ik zal je ook even boven laten zien,’ zei mijn moeder.

Toen ze boven waren, fluisterde ik in het oor van de dikke grijze kater: 'Dit is ons huis, dat zal het ook altijd blijven.'

VERKOCHT stond op een grote sticker die dwars over de kartonnen driehoek op het raam was geplakt. Jantien en Willem-Jan hadden mijn ouderlijk huis gekocht. De laatste dozen waren net met een verhuiswagen overgebracht en gisteren had ik voor het laatst de katten in hun mandjes versleept. Ik was hier nu voor de allerlaatste keer.

Mijn ouders waren het nieuwe huis aan het inrichten; in mijn eentje stond ik voor het raam. Ik had daarnet, om afscheid te nemen, een rondje door de akelige lege pijpenla gemaakt. En omdat ik de transformatie van onze altijd levendige chaos naar deze ontmantelde verdieping moeilijk kon aanzien, was ik even naar een vertrouwd uitzicht gelopen.

Ik vermeed de confronterende verkoopaankondiging, die helemaal aan de andere kant van mij hing, en gleed nog een keer met mijn ogen over de weelderige bomen. Daarna keek ik naar de ramen met de altijd gesloten gordijnen in het huizenblok aan de overkant. Ik bukte iets en kreeg zicht op het ijzeren rek waar ik vaak gehaast mijn fiets in had gezet. Ik realiseerde me weer dat ik hier over een paar minuten nooit meer zou komen.

Ik sprak mezelf streng toe om rechtsomkeert te maken. Als ik in dit gevoel bleef hangen, zou ik straks nooit meer de deur achter me dicht kunnen trekken.

Vlak voordat ik me omdraaide, wierp ik nog één blik opzij.

Aan de andere kant van het raam zag ik iets liggen wat ik totaal niet thuis kon brengen. Ik duwde mijn handen tegen het glas en leunde naar voren. Op de stenen rand, in de hoek van het kozijn, lag in een uit elkaar gevallen nestje van takjes en tiewraps een roomwit duivenei – moederziel alleen.

You may do this, I tell you, it is permitted.

Begin again the story of your life.

Jane Hirshfield

Na mijn studie was mijn baan in de tweedehandskledingwinkel allesbehalve een goed begin; het was een voortdurende confrontatie met herhaling en stof. Een muffe walm sloeg, na een draai aan de deurknop en een zwaai aan het openingsbordje, op mijn longen. In een vertraagde pluisjesregen liep ik, langs kledingstukken die hun schwung waren verloren, naar de toonbank. Starend naar het haperende kassaschermbewust van de trage uren; ik vond het slijten van oud textiel maar een saaie bedoening.

In de winkel was het vaak uitgestorven en ik probeerde de dag met een sputterend stoomapparaat door te spoelen. In lange eentonige halen ontrafelde ik, met een gloeiend heet opzetstuk, het bedompte vintagearoma dat drukkend in de zaak hing. Uit polyester, katoen, viscose kwam een zweem van zweet, huid, ta-

bak, vocht en mottenballen. Daarna volgde een vleugje verhullende luchtjes: parfums, aftershave en lotions.

Hoewel die indringende geuren ondertussen mijn neus uit kwamen, oefenden ze een onweerstaanbare aantrekkingskracht uit op markante figuren. Als een van mijn weinig uitdagende taken werd onderbroken, dan was het altijd door een vaste klant. Het bezoek bracht niets nieuws, maar voerde – tegen een decor van wollen jasjes en synthetische truitjes – steeds hetzelfde toneelstukje op.

Zo kwam er regelmatig een oud mannetje naar de winkel. Hij was maar anderhalve meter en ver in de tachtig. Hij droeg altijd een ribbroek, een keurig jasje en een zwart vierkant montuur. In een slakkentempo, met een fluitje om zijn nek om bij een misstap alarm te slaan, trok hij over de drempel. Nadat hij voetje voor voetje mijn kant op was geschoven, vertelde hij me aan de toonbank altijd dezelfde anekdote.

‘Mejuffrouw, vijf jaar geleden kocht ik hier een gracieuze tweed jasje gemaakt van prachtige wol. Een handgeweven stof, geleverd in Schotland. Harris Tweed, de enige stof ter wereld met een trademark. Wist u dat?’

Steevast reageerde ik met dezelfde tegenvraag: ‘Draagt u het colbertje vaak?’

‘Nee, het is een kunstwerk en alleen bedoeld voor speciale gelegenheden! Ik kreeg van uw baas twee tientjes van de prijs. Geen geld voor zo’n creatie.’

Na die uitleg leunde hij altijd tegen de toonbank. En met een straaltje kwijl naast zijn mond stelde hij

me weer dezelfde vraag: 'Wat denkt u dat ik heb gestudeerd, mejuffrouw?'

Vaak boog ik even, vanwege zijn kleine gestalte, over de counter en vroeg ik met een gespeelde aarzeling: 'Rechten, meneer?'

Altijd trots dat ik het niet had geraden zei hij grijnzend: 'Nee, mejuffrouw, internationale boekhouding! En u?' vroeg hij meestal nieuwsgierig en afwachtend.

'Ik heb kunstgeschiedenis gestudeerd, meneer.'

'Wat? Is dat een nieuwe studie over de toekomst?' vroeg het mannetje hoopvol, alsof hij van mij iets over de interesses van een nieuwe generatie kon leren.

'Nee, het is een traditionele studie: kunstgeschiedenis kijkt terug in de tijd, zelden vooruit.'

Na een teleurgestelde zucht volgde iedere keer dezelfde conclusie: 'O, dan moet ik het kennen, volgens mij begrijpen we elkaar dan niet...' En hoewel ik zijn antwoord inmiddels bijna kon dromen, schoot ik toch in de lach.

'Zou u het voor mij willen opschrijven?'

Haast gedachteloos scheurde ik vaak al een stukje van de pinrol. Op het papiertje schreef ik in sierlijke letters 'kunstgeschiedenis' en daarna schoof ik die notitie zijn kant op. Alsof hij een watermerk op een geldbiljet bestudeerde, hield hij mijn aantekening altijd tegen het licht. Instemmend zei hij dan: 'Ach zo! Ik heb ook kunst aan de muur.'

Routineus draaide hij zich daarna om en schuifelde in zijn herkenbare langzame gang de winkel weer uit. In de deuropening zocht hij nog even zijn balans, draai-

de een kwartslag, en terwijl hij zijn hand opstak zei hij vriendelijk: 'Tot ziens!'

In het begin stelde ik hem, om me tegen de herhaling te verzetten, allerlei vragen. 'Hebt u meer Schotse tweed? En koopt u vaker tweedehands?' Maar in ons gesprek was geen ruimte voor toevalligheid en improvisatie. Het mannetje verviel steeds opnieuw, met een eigenwijze twinkeling in zijn ogen als een soort Repelsteeltje, in zijn standaardraadsel. 'En wat denkt u dat ik heb gestudeerd?' Al na een paar pogingen gaf ik me aan zijn eindeloze reprise over.

Al bijna zes maanden stond ik in de tweedehandswinkel mijn tijd te verdoen. Ook vandaag waren mijn uren weer voorbijgekropen en had ik me zoals gewoonlijk suf verveeld. Gelukkig was het bijna sluitingstijd; om op de zaken vooruit te lopen keek ik verlangend naar de deur. Door roerloos voor me uit te staren, probeerde ik de tijd sneller te laten verstrijken, maar op de drempel verscheen een klein silhouet.

Automatisch, om snel de kassa af te kunnen sluiten, scheurde ik een klein stukje van de pinrol. Ik zou er straks 'kunstgeschiedenis' op schrijven. Terwijl ik het papiertje tussen mijn vingers geklemd hield, kwam hij naar me toe geschuifeld. 'Mejuffrouw! Vijf jaar geleden kocht ik in deze winkel een gracieus tweed jasje gemaakt van prachtige wol.' Ik knikte meegaand, wetend dat hij me nu ging vertellen dat hij twee tientjes van de prijs kreeg.

Het mannetje pauzeerde en zei: 'Ach, laten we el-

kaar niet voor de gek houden. Ik heb u dit verhaal al eens verteld.'

Verbaasd liet ik het papiertje vallen. 'Ja...' stamelde ik, 'laten we elkaar niet voor de gek houden.' Ik keek hem vragend aan.

Hij knikte stellig en zei: 'Ik ben speciaal naar de winkel gekomen om u mede te delen dat het jasje volledig is opgegeten door de motten.'

Nog steeds verbijsterd omdat hij abrupt zijn routine doorbrak, zei ik: 'Het spijt me, meneer, ik weet hoe dierbaar het jasje voor u was.'

'Niets aan te doen.' Hij haalde zijn schouders op, draaide zich om en liep langzaam naar de uitgang. In de deuropening zocht hij zijn balans, draaide een kwartslag en riep: 'Niets is voor eeuwig, mejuffrouw, neem dat van mij aan!'

Dezelfde avond, terwijl het woord GESLOTEN op het kartonnetje achter het venster in de deur nog zachtjes heen en weer wiegde, diende ik mijn ontslag in. Ik voelde me, voor het eerst in lange tijd, als een nachtvlinder zo vrij.